

УДК 75.071.1(477)"19"Ябл

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.4.17>**Москвітін Роман Володимирович,**

здобувач освітнього рівня PhD кафедри теорії та історії мистецтва

Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури

ORCID ID: 0000-0001-7502-542X

moskvitin.rv@gmail.com

**ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОТИВУ КВІТІВ НА ПІДВІКОННІ В ЖИВОПИСІ
ТЕТЯНИ ЯБЛОНСЬКОЇ 1945–2000 РОКІВ:
ТРАДИЦІЇ ТА НОВАТОРСТВО**

У статті висвітлено результати дослідження інтерпретації мотиву квітів на підвіконні в живописі видатної української художниці Тетяни Яблонської (1917–2005), творчість якої посідає виняткове місце в історії українського мистецтва другої половини XX – початку XXI ст. У статті аналізуються використання мисткинею елементів образно-пластичної мови живопису, за допомогою яких вона знаходила вирішення в композиції, колірних і тональних співвідношень. Метою даного дослідження є виявлення особливостей стилістичних трансформацій художньої мови живопису Т. Яблонської на прикладі аналізу трактування мисткинею зазначеного мотиву у творах 1945–2000 років. Розв'язання поставленої мети дослідження обумовило комплексне застосування наукової методології, зокрема – іконографічного методу, порівняльного, художньо-стилістичного аналізу.

Інтерпретаціям мотиву квітів на підвіконні належало особливе місце в живописі Т. Яблонської впродовж десятиліть її довгого творчого шляху. Розмаїття варіацій зображення цього мотиву в живописі є оригінальним явищем творчої спадщини мисткині. У численних картинах Т. Яблонської художня інтерпретація мотиву квітів на підвіконні є вираженням багатогранності проявів краси й поезії повсякденного життя. В трактуванні зазначеного мотиву в живописі мисткині простежується розмаїття художньої взаємодії різних чинників: традиції та новаторства, своєрідність авторської манери, реалістичність зображення та використання методів декоративної стилізації, наслідування мистецьким ідеям французького імпресіонізму.

Наукова новизна статті полягає в аналізі стилістичних трансформацій та особливостей еволюції образно-пластичної мови живопису Т. Яблонської на прикладі інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні, створених нею впродовж 1945–2000 років. Виокремлено та конкретизовано оновлення мисткинею художньо-виражальних засобів живопису. Простежено її особливу увагу до світла і кольору в організації живописного середовища полотен. Аналіз особливостей інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні у творчості Т. Яблонської сформував нові грані розуміння своєрідності етапів трансформації образно-пластичної мови її живопису.

Ключові слова: живопис Тетяни Яблонської, українське мистецтво XX ст., творчий метод, образно-пластична мова, стилістика.

**Moskvitin Roman. INTERPRETATIONS OF FLOWERS ON THE WINDOWSILL MOTIF
IN TETIANA YABLONSKA'S PAINTING 1945–2000: TRADITIONS AND INNOVATIONS**

The paper highlights the results of the research of interpretations of flowers on the windowsill motif in Tetiana Yablonska's painting 1945–2000. T. Yablonska (1917–2005) was an outstanding Ukrainian artist. Her work is extremely important in the history of Ukrainian art of the second half of the 20th and early 21st centuries. The paper analyzes visual elements and methods of painting by which the artist solves the problem of composition, colour and tonal relations. The aim of this research is to reveal the stylistic transformations of visual language. The development of the declared research purpose involves the application of the comprehensive scientific approach, iconographic method, and comparative, artistic and stylistic analyses.

The image of the motif of flowers on the windowsill occupied a special place in the painting of T. Yablonska during decades of her long art career. The variety of interpretations of this motif in painting is an original phenomenon of the artist's creative heritage. In numerous paintings, T. Yablonska's artistic interpretation of the motif of flowers on the windowsill is an expression of the diversity of beauty and poetry of everyday life. In the variations of the image of this motif in the artist's painting, it has been traced a variety of artistic interaction between tradition and innovation, the originality of the author's manner, realistic representation and methods of decorative-convention stylization, imitation of french impressionism's artistic ideas.

The scientific novelty of paper is to research the stylistic transformations and distinguishing features of the evolution of figurative-plastic language of T. Yablonska's painting using analysis example on the interpretations of motif flowers on the windowsill created by artist during the years 1945–2000. It distinguishes and describes the characteristic features of the artist's search for expressive means of painting. It has been traced the special attention to the light and color when organizing the painting environment of the painting. Analysis of distinguishing features of this motif interpretations in T. Yablonska's painting gives a new scientific aspects for broad understanding of the originality of the stages of transformation of figurative-plastic language in her artworks.

Key words: Tetiana Yablonska's painting, Ukrainian art of the 20th century, creative method, figurative-plastic language, stylistics.

Вступ. Творча спадщина видатної української художниці Тетяни Нилівни Яблонської (1917–2005) є унікальною за своєю багатогранністю та масштабністю. Визначне місце творчості мисткині в історії українського живопису ХХ ст. обумовлено комплексом чинників – виразністю та оригінальністю художніх вирішень у творах, прагненням до оновлення образно-пластичної мови живопису та пошуками нових форм виразності, розмаїттям сюжетів.

Багатство та винятковий обсяг живописної спадщини Т. Яблонської сприяли формуванню низки тенденцій в дослідженні її творчості. Серед таких – концентрація наукової уваги насамперед на найбільш хрестоматійних творах мисткині. Художня виразність програмних полотен Т. Яблонської нерідко позбавляє дослідницької уваги численні приклади її творчої уваги до відображення скромних мотивів в камерних творах живопису. Водночас в розробці художницею таких мотивів яскраво втілились виняткова універсальність та самотутність її таланту.

Інтерпретації мотиву квітів на підвіконні – оригінальний аспект жанрового розмаїття живопису Т. Яблонської. Дослідження цієї частини творчості художниці надає широкий спектр мистецтвознавчих можливостей. По-перше, варіації зображення мотиву квітів на підвіконні знаходимо в полотнах мисткині починаючи від середини 1940-х років та впродовж усього її творчого шляху. По-друге, в художньо-образних вирішеннях цього мотиву в різні десятиліття яскраво втілились особливості образно-пластичної мови живопису кожного з періодів творчості Т. Яблонської. Нарешті істотним є те, що в радянську добу подібний мотив належав до тем, на яких в найменшому ступені позначався ідеологічний

тиск. Наведені фактори в сукупності надають можливість на прикладі аналізу інтерпретації мотиву квітів на підвіконні поглибити наукове розуміння трансформації образно-пластичної мови та художньо-стилістичної еволюції в живописі мисткині 1945–2000 років. Зауважимо, що творчість Т. Яблонської 2000-х років також позначена увагою до зображення мотиву квітів на підвіконні. Водночас інтенсивність творчої уваги мисткині до цього мотиву у 2000–2005 роках та розмаїття його художніх інтерпретацій вимагають окремого цілеспрямованого дослідження та викладення його результатів у відповідній науковій статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багатогранність мистецької спадщини Т. Яблонської обумовили постійність зацікавлення українських мистецтвознавців її творчістю. Серед дослідницьких праць останніх років, присвячених творчості мисткині, важливою науковою роботою є дисертаційне дослідження мистецтвознавиці І. Ситник «Творча діяльність Тетяни Яблонської у контексті культурно-мистецьких процесів України середини ХХ – початку ХХІ ст.» (2023), в якому автор зосередилась на розкритті феномену творчості Т. Яблонської на тлі культурно-мистецьких зрушень в Україні середини ХХ – початку ХХІ ст. Серед опублікованих останнім часом наукових статей увага до різних граней творчості Т. Яблонської концентрувалась в публікаціях докторів мистецтвознавства О. Роготченка та М. Юр, науковців В. Зайцевої, Т. Зіненко, О. Опанасюка. В статті «Живописні твори «Хліб» Тетяни Яблонської та «Хліб – державі» Тетяни Старосельської: порівняльний аналіз» О. Роготченка виклав результати порівняльного аналізу програмного твору «Хліб» Т. Яблонської

з присвяченим аналогічній тематиці полотном «Хліб – державі» Старосельської. Також О. Роготченко в співавторстві з В. Зайцевою та О. Опанасюком дослідили питання жанрової варіативності в статті «Мультижанровість живописних полотен Тетяни Яблонської». У фокусі наукової уваги М. Юр зі співавторами Т. Зіненко, В. Зайцевою – пастелі пізнього періоду творчості Т. Яблонської, результати дослідження яких викладені в публікації «Творчі пошуки Тетяни Яблонської в її пастелях 2003–2005 років». Питання віддзеркалення творчості художниці в мистецькій критиці висвітлюється в роботі «Творчість Тетяни Яблонської у дзеркалі мистецької критики» авторства М. Юр, О. Опанасюка, Т. Зіненко. Частина художньої спадщини Т. Яблонської, виконана в акварельній техніці, стала предметом розгляду О. Роготченка, М. Юр та В. Зайцевої в статті «Акварельна спадщина Тетяни Яблонської як приклад багатогранної художньої майстерності». Зазначені наукові матеріали свідчать про актуальність вивчення творчості Т. Яблонської в її різноманітних аспектах.

Мета. На основі мистецтвознавчого аналізу інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні в живописі Т. Яблонської 1945–2000 років виявити характерні прояви трансформації образно-пластичної мови та художньо-стилістичної еволюції в живописі мисткині зазначеного періоду. Для реалізації мети дослідження використано комплексне застосування мистецтвознавчого наукового інструментарію, в тому числі порівняльний та іконографічний методи, художньо-стилістичний аналіз.

Результати. Букет квітів на підвіконні – простий та камерний сюжет, органічний вияв у малій формі невичерпного розмаїття природи. Такий мотив належить до жанру натюрморту. Втім, розміщення букета квітів на підвіконні виводить мотив за традиційні жанрові рамки натюрморту. А в разі творчої уваги митця до зображення на підвіконні вазонів з кімнатними рослинами доцільно класифікувати квіти як частину інтер'єру. Окремим аспектом зазначеного мотиву є ступінь залучення художником до композиції твору зображення пейзажу за вікном. Таким чином мотив

квітів на підвіконні займає в живописі специфічне місце – на перетині жанрів, на межі внутрішнього простору інтер'єру та безмежного пейзажу за вікном. Зазначимо, що впродовж століть і жанру натюрморту, і зображенням інтер'єру відводилось другорядне місце у суворій ієрархії класичного живопису. Від кінця XIX ст. та впродовж всього XX ст. в європейському мистецтві відбувався процес переосмислення, а врешті й кардинального заперечення принципів ієрархічності в мистецтві – зокрема в системі жанрів. Проте доводиться констатувати, що і до теперішнього часу відношення до зображення подібних мотивів у творах не позбулося повністю інерційного відтінку «другорядності».

В європейському живописі мотив квітів на підвіконні укорінився серед розмаїття сюжетів і жанрів в кінці XIX – на початку XX століть. Важливою передумовою цього були мистецькі ідеї французьких імпресіоністів. Поряд з революційними змінами в сприйнятті художньо-виражальних можливостей кольору в живописі художники-імпресіоністи у своїх творах запропонували кардинально новий погляд на вибір мотиву. Об'єктом творчої уваги митців стало розмаїття проявів природної краси в буденному житті. Відповідно до зазначеного погляду й характер розташування букета або вазону з квітами на підвіконні позбавлений відчуття штучної постановки.

В європейському живописі першої половини XX століття періодична увага до зображення зазначеного мотиву простежується, зокрема, у творчості видатних французьких живописців Анрі Матісса (1869–1954) та Альбера Марке (1875–1947), які в період 1900-х років були представниками мистецької групи художників-фовістів. У творах А. Матісса знаходимо різні варіанти інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні. Наприклад в полотні «Квіти на підвіконні» (1912–1913) вони стали головним об'єктом творчої уваги майстра. Водночас здебільшого А. Матісс трактував мотив квітів на підвіконні як художній елемент композиції, який поєднує внутрішній світ інтер'єру з безмежною глибиною пейзажу за вікном – зокрема в картині «Від-

чинене вікно» (1905). Аналогічне художньо-композиційне вирішення знаходимо в картині «Вид з вікна. Танжер», яка є лівою частиною «Марокканського триптиха» (1912). Джерелом натхнення для створення полотна «Вид з вікна. Танжер» послугував вид з вікна танжерського готелю «Villa de France». Зображення простих вазонів з квітами, розміщених на підвіконні, А. Матісс майстерно використав як виразну декоративну пляму, кольоровий акцент та водночас орієнтир для позначення просторової глибини пейзажу по той бік вікна. Варіації використання подібного художнього вирішення – поєднання у творі зображення яскравих квітів на підвіконні та колористичної розкоші пейзажів Середземного узбережжя країн Північної Африки – віднаходимо також в живописній спадщині А. Марке. Зокрема, в таких полотнах як «Вікно в Ла-Гулетт, Туніс» (1926), «Вікно в Алжирі» (1932) та «Вікно в Алжирі, Капуцини» (1945).

У творчості Т. Яблонської композиційна основа інтерпретацій мотиву гранична проста: мисткиня зображувала розміщені на підвіконні кімнатні рослини у вазонах, рідше – букети квітів. Іноді художниця розширювала межі мотиву до зображення кількох вазонів. Водночас варіативність композиційної основи у кожному конкретному творі відрізняється гостротою та виразністю.

Серед живописної спадщини Т. Яблонської 1940-х років оригінальну інтерпретацію мотиву квітів на підвіконні знаходимо в полотні «Зимове вікно» (рис. 1), створеному в повоєнному 1945 році. Варто окремо зосередитись на детальному мистецтвознавчому аналізі цього твору. По-перше, в художньому вирішенні картини «Зимове вікно» відбилися характерні риси авторської манери живопису мисткині середини 1940-х років. Другий важливий аспект уваги до твору – оригінальність його композиційної побудови. Нарешті, аналіз полотна надає можливість зафіксувати характерні ознаки концепції образно-пластичної інтерпретації мотиву, варіації якої простежується у трактуваннях мотиву зазначеного впродовж всього творчого шляху художниці.

Рис. 1. Т. Яблонська. Зимове вікно. 1945

В композиційному вирішенні мотиву квітів на підвіконні в полотні «Зимове вікно» Т. Яблонська використала оригінальне поєднання двох жанрів – натюрморту та пейзажу. В картині художниця зобразила на підвіконні два вазони з квітами на тлі зимового пейзажу за вікном. Основа виразності твору полягає в живописно-пластичній взаємодії за принципом контрасту двох світлів – просторів інтер'єру та пейзажу. Живописне вирішення картини «Зимове вікно» відрізняється колористичною вишуканістю та збереженням свіжості у втіленні мисткинею враження від натурального мотиву. У творі художниця переконливо відобразила красу живописного контрасту яскравих відтінків зеленого кольору листя рослин на підвіконні та сріблясто-сірої гармонії зимового пейзажу за вікном. Істотним аспектом виразності твору стало майстерне відтворення ефектів освітлення – переконливе зображення живописної гри на підвіконні кольорових рефлексів від холодного зимового освітлення. Красу живописно-пластичного вирішення картини Т. Яблонська збагатила вибагливим розмаїттям рослинних форм – загострений графічно-пластичний ритм прихлливих стеблів рослини мисткиня поєднала з ажурністю яскравого листя.

В зображенні мотиву квітів на підвіконні у творі «Зимове вікно» слід окремо акцентувати значення пейзажу. В інтерпретації

мотиву Т. Яблонська перетворила пейзаж на рівноправного учасника образно-пластичного діалогу двох просторів картині. Тонку настроєвість пейзажу за вікном художниця підсилила веденням жанрової сценки – зображенням людей, що катаються на лижах та санках. Okремо підкреслимо майстерність Т. Яблонської у відтворенні пластики та виразності руху людини, переконливість яких вона досягла лише за допомогою декількох мазків пензля. Художниця узагальнила форму до силуету та вписала його в цілісний ритмічний візерунок гілля дерев на білому снігу. В художньому вирішенні твору простежено ознаки активного образно-пластичного сприйняття природи молодією художницею та майстерність у відтворенні побаченого. Слід окремо зазначити, що неординарність інтерпретацій жанрів в живописі та стертя граней між ними стало однією з характерних рис творчості Т. Яблонської. Один з проявів наукової уваги до цього питання знаходимо в статті мистецтвознавців О. Роготченка, В. Зайцевої та О. Опанасюка. Дослідники в статті акцентували ознаки мультижанровості живописних полотен художниці [1].

Середина 1950-х років у творчій біографії Т. Яблонської – складний час за спогадами мисткині. В зазначений період вона все більше відчувала себе скованою неволею жорсткої регламентації офіційного мистецтва доби панування методу соціалістичного реалізму. Власні відчуття періоду першої половини 1950-х років художниця описувала, зокрема, наступним чином «...і якось я зовсім зав'яла, відчула, що минув кульмінаційний момент мого життя та творчості і так я буду доживати. Такий був стан» [2, с. 22]. В такій ситуації Т. Яблонська гостро відчувала професійне незадоволення через обмеженість можливостей для творчої реалізації в роботі над багатофігурними композиціями – творами, яких в найбільшій мірі торкалася жорстка державна регламентація. З огляду на зазначені обставини художниця шукала нові джерела натхнення для творчості. Врешті мисткиня у своєму живописі зосередилась на найменш регламентованих класичних жанрах – портретах та зображеннях сцен буденного життя.

Внаслідок цього в 1954 році Т. Яблонською серед інших творів були написані полотна «Вдома за книгою» та «На вікні весна». В контексті дослідження важливою є наступна особливість – у художньому вирішенні вказаних творів важливе значення належить введенню до їх композиції мотиву квітів на підвіконні.

Виразну настроєвість в інтерпретації мотиву читання книги у творі «Вдома за книгою» художниця збагатила зображенням кімнатних квітів на підвіконні. В цьому полотні Т. Яблонська використала спосіб, подібний до художнього вирішення твору «Зимове вікно» – мисткиня акцентувала ефект живописного контрасту між насиченими кольорами зеленого листя рослини на вікні та сріблястої гама зимового пейзажу.

В полотні «На вікні весна» (рис. 2) виявляємо іншу образно-пластичну варіацію трактування мотиву квітів на підвіконні. Сюжетом цього твору є зображення біля вікна маленької дівчинки – дочки художниці. На підвіконні мисткиня зобразила рослини та гілля верби в різноманітних за кольором та формою сосудах – разом вони створили різноколірну натюрмортну симфонію. В живописному вирішенні твору Т. Яблонська трактувала мотив як витончену колористичну гру.

Рис. 2. Т. Яблонська. На вікні весна. 1954

В пануючому охристо-сірому колориті дзвенить живописне різнобарв'я зеленуватих відтінків рослин та скла – від теплих відтінків першої зелені, символічних вісників весни, до таємничо-смарагдового кольору скла. Серед переливів нюансування зеленого кольору

делікатно звучать – як вишукані колористичні акценти – колір блідо-рожевої стрічки у волоссі дівчини та м'який рум'янець на її обличчі. В інтерпретації мотиву квітів на підвіконні в картині «На вікні весна» Т. Яблонською переконливо відтворена краса матеріального світу та поезія буденного життя. Завдяки витонченому живопису мисткиня створила виразний художній образ – відчуття ніжності юного віку дівчини гармонійно підкреслюється крихкістю рослин, трепетністю струнких стеблів та гілля. Ліричність мотиву та оригінальність його художнього втілення в картині «На вікні весна» підносять її до кола найпоетичніших творів в живописі Т. Яблонської 1950-х років.

В художньому вирішенні полотна «Квіти на підвіконні» (1960) відбилися характерні особливості процесу трансформації авторської манери Т. Яблонської на рубежі кінця 1950-х – початку 1960-х років. Творчість мисткині цього періоду характеризувалась формуванням системи живопису, в якій центральна роль належала виразності кольору. В картині «Квіти на підвіконні» яскраво втілені принципи риси зазначеного процесу. Характерно, що в інтерпретації мотиву в цьому полотні художниця узагальнила форму об'єктів зображення та зосередила творчу увагу насамперед на відтворенні колористичних ефектів мотиву. Мисткиня підсилила звучність як самого кольору, так й загострила гру теплих та холодних відтінків. Колористичну дзвінкість розмаїття відтінків соковитого зеленого листя рослин на підвіконні Т. Яблонська акцентувала контрастом з кольоровою інтенсивністю холодної гами пейзажу за вікном. Виразність кольору та майстерність мисткині у використанні етюдної манери живопису – широкою та темпераментною – наповнили образно-пластичне вирішення твору «Квіти на підвіконні» відчуттям легкості та художнім ефектом вільного дихання кімнатних квітів в унісон з природою за вікном.

Серед полотен мисткині 1960-х років мотив квітів на підвіконні знайшов оригінальне втілення в картині «Віконце» (1965). За визначенням вченої Г. Склярєнко в 1960-ті роки у творчості Т. Яблонської яскраво віддзеркали-

лись ознаки потужного мистецького напрямку, представники якого звернули творчу увагу до національного українського мистецтва як до джерела оновлення художньої мови. А «фольклорна серія» Т. Яблонської стала виразним явищем живопису 1960-х років [3, с. 33].

Рис. 3. Т. Яблонська. Віконце. 1965

Аналіз особливостей художнього вирішення твору «Віконце» (рис. 3) дозволяє наголосити наступне: трактування мотиву квітів на підвіконні в картині в найбільшій мірі відрізняється серед багатства образно-пластичних інтерпретацій цього мотиву у творчості мисткиня. Власне як і сам період середини 1960-х років займав відокремлене місце у творчому шляху Т. Яблонської. До принципових відмінностей трактування мотиву в полотні «Віконце» слід віднести відсутність зображення простору за вікном в композиційній побудові твору. На відміну від колористичної вишуканості зображення пейзажу у творах «Вдома за книгою» та «Зимове вікно» в художньому вирішенні полотна «Віконце» Т. Яблонська використала інший метод – мисткиня узагальнила пейзажний мотив за вікном до локальної плями теплого відтінку. Водночас мисткиня зосередила увагу на віддзеркаленні живописно-пластичного розмаїття образного світу народного мистецтва. Художня виразність зображення фрагментів інтер'єру навкруги вікна позначена милуванням Т. Яблонської їх самобутністю, а також сповнена захопленням мисткинею колоритним світом традиційного народного інтер'єру. Для художньої мови твору «Віконце» характерні максимальне уза-

гальнення форми та насиченість кольорів. Проте колористична виразність в цій картині досягається Т. Яблонською не через гру відтінків та нюансів – наприклад, як у творі «Квіти на підвіконні» – а завдяки максимальній локальності плям кольору. Пластичне розмаїття форм рослин на підвіконні художниця трактувала в підкреслено декоративно-графічній манері. Важливим аспектом художньої виразності полотна «Віконце» є органічна майстерність Т. Яблонської в площинно-декоративній стилізації форм предметного світу.

В живописі Т. Яблонської 1970-х років інтерпретацію мотиву квітів на підвіконні знаходимо в опосередкованому вигляді в картині «Фіранка» (1972). Твір має низку подібних рис до полотна «Віконце» – зображення схожого фрагмента інтер'єру, використання центричної композиції. Водночас фіранка, що закриває вікно, кардинально змінює настроєвість мотиву. В художньому вирішенні картини «Фіранка» зображення квітів на підвіконні стало елементом живописної гри сонячних променів та тіней в контражурі на білій занавісці. Делікатно відтворюючи тональні градації та вибагливий візерунок тіней, Т. Яблонська наповнила твір образно-пластичною виразністю. Трепетність тональних переливів в картині мисткиня підкреслила вишуканістю колориту. У творі художниця використала обмежену палітру кольорів, зосереджуючись насамперед на витонченій тонально-колористичній розробці їх градацій. Художнє вирішення Т. Яблонською полотна «Фіранка» – рідкісний випадок виразності твору, в якому головна роль надається візуальній поетизації фіранки засобами живопису. Серед найяскравіших прикладів подібного підходу в живописі ХХ століття слід згадати полотно «Вітер з моря» (1947) американського художника Ендрю Вайта (1917–2007).

Полотно «Весною» (1981, рис. 4) позначено вишуканістю живописного вирішення. Для композиційної побудови твору характерні ясність та лаконізм. Художниця зобразила в картині невеликий букет первоцвітів на підвіконні своєї майстерні, за вікном – весняний пейзаж. Аналіз художнього вирішення полотна «Весною» дозволяє простежити в

картині ознаки головних тенденцій творчості мисткині від середини 1970-х років – наслідування та творче переосмислення досвіду французьких художників-імпресіоністів, насамперед живопису Каміля Пісарро (1830–1903). Узагальнюючи особливості манери живопису Т. Яблонської даного періоду, мистецтвознавець І. Бугаєнко підкреслював наступне «Палітра її висвітлюється, живописний простір нюансується найвитонченішими відтінками, наповнюється повітрям, абрис предметів розчиняються в переливах світла і кольору» [2, с. 7]. Окреслюючи принципові риси творчості Т. Яблонської 1980-х років дослідниця І. Ситник підкреслює «Сюжети полотен у цей час ставали більш камерними: мисткиня шукала гармонії із собою та природою й виходила за межі напруженого мистецтва на злободенні теми попередньої доби в обшири власного ладу речей» [4, с. 190].

Рис. 4. Т. Яблонська. Весною. 1981

Обравши для інтерпретації мотиву квітів на підвіконні в картині «Весною» лаконічне композиційне вирішення, Т. Яблонська зосередила фокус творчої уваги на відтворенні колористичної виразності мотиву. В живописному вирішенні твору яскраво втілились особливості техніки нанесення мазків художниці початку 1980-х років. Віддаючи перевагу використанню дрібних мазків, Т. Яблонська створила в картині ефект щільності світлоповітряного середовища. Такий художній спосіб наповнив твір відчуттям вільного дихання весняного повітря. Картина «Весною» відріз-

няється тонкістю колористичного вирішення: Т. Яблонська інтерпретувала зображення пейзажу за вікном як цілісне світло-повітряне середовище, основу якого складає багатство нюансування кольору. Виразність оксамитових відтінків насичених кольорів букета квітів на підвіконні Т. Яблонська перетворила на завершальний дзвінкий акцент. Варто окремо зазначити, що в полотні «Весною» простежується і майстерність володіння художницею системою тонального живопису. Витонченість живописно-тонального вирішення збагатила художній настрій твору відчуттям перехідного моменту в життя природи весною.

Квіти на підвіконні у творі «Зелене вікно» (1989) є елементом складної живописно-композиційної гри (рис. 5). В художньому вирішенні картини ритмічна геометрія рам вікон та балкону в напівтемному інтер'єрі обрамляє таємниче сяяння відтінків зеленого кольору пейзажу за вікном. За спогадами Т. Яблонської, зображення квітів на підвіконні були введено до композиції не відразу. Художниця довго працювала над полотном, втілюючи враження від натури, яке було зафіксовано в етюді. За словами мисткині, саме зображення невеликого букета квітів на підвіконні стало тим елементом твору, який дозволив композиційно організувати простір навколо [5, с. 239–240].

Рис. 5. Т. Яблонська. Зелене вікно. 1989

Для творчості Т. Яблонської початку 1990-х років характерний процес трансформації образно-пластичної мови її живопису. Зміни були обумовлені новими реаліями в житті художниці – наслідки хвороби призвели до суттєвого звуження організаційних можливос-

тей для творчого процесу. Зазначені обставини вплинули також і на творчий метод Т. Яблонської. Водночас художниця, сповнена жаги до живопису та волі до її реалізації, не підкорилась труднощам та знайшла нові можливості для продовження інтенсивної творчої праці. Художню виразність живопису мисткині зазначеного періоду мистецтвознавиця Л. Ковальська охарактеризувала наступним чином «Майстерність же досягає такої досконалості, що живопис, випромінювана ним енергія і той ступінь самовислову підкоряють своєю силою, примушуючи забувати про самий об'єкт» [6, с. 2]. Нові обставини на початку 1990-х років в житті Т. Яблонської обумовили й зміни пріоритетів у виборі сюжетів та мотивів. В зазначене десятиліття мисткиня вдається до періодичного зображення мотиву квітів на підвіконні. Характер свого особливого ставлення до кімнатних квітів художниця висловила в одному з коментарів до її полотен «Паростки квітів, що ростуть у нас на підвіконнях, я брала по лікарнях, музеях, аптеках, магазинах...» [7, с. 40].

В живописі Т. Яблонської 1990-х років простежуємо інтерпретації мотиву квітів на підвіконні в таких творах як «Зимове вікно» (1993), «Моє вікно» (1995), «Перезимував та розквітнув» (1997), а також в картині «Наше вікно» (1998). Діапазон художніх вирішень мотиву в перелічених полотнах характеризується варіативністю образно-пластичної мови живопису.

Рис. 6. Т. Яблонська. Наше вікно. 1998

В інтерпретації мотиву в картині «Наше вікно» (рис. 6) основою виразності художнього вирішення стало природне різноманіття форм та кольорів рослин. У творі «Наше вікно» Т. Яблон-

ська інтерпретувала примхливі візерунки переплетення стебел та листя декількох вазонів на підвіконні як вибагливий цілісний орнамент. В живописно-пластичне мереживо мисткиня вписала силуети гілля дерев за вікном: іноді намічені темним тоном на нейтральному тлі, а іноді – навпаки, підкреслені білизнаю снігу.

**Рис. 7. Т. Яблонська.
Перезимував та розквітнув. 1997**

Серед інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні в живописі художниці 1990-х років особливе місце належить полотну «Перезимував та розквітнув» (рис. 7). Трактуванню мотиву в цій картині мисткиня надала асоціативно-образне забарвлення. В художньому вирішенні твору Т. Яблонська інтерпретувала зображення пейзажу за вікном як цілісне живописне марево, в колористичній гамі якого виразно відтворено відчуття подиху природи періоду ранньої весни. На підвіконні – кілька вазонів, серед яких й екзотична квітка. Інтенсивність соковитого кольору цієї квітки художниця трактувала як символічно-образний акцент твору. Дзвінкість насиченого гарячого кольору квітки сприймається як символ незламного прагнення природи до життя – якою б довгою не була зима, навесні квітка обов'язково розквітне. Живописному образу рослини в полотні «Перезимував та розквітнув» властива багатшаровість трактування. Одним з таких трактувань є співзвучність цього образу біографії самої Т. Яблонської періоду 1990-х років – в живописі художниці всупереч суворим труднощам життя завжди розквітали нові грані її таланту.

Висновки. Мистецтвознавчий аналіз інтерпретацій мотиву квітів на підвіконні в живописі Т. Яблонської 1945–2000 років дозволив виявити низку закономірностей та особливостей. У варіаціях зображень зазначеного мотиву в полотнах художниці простежено творче поєднання впливу тенденцій європейського живопису ХХ століття та оригінальності художнього бачення мисткині. Результати наукового вивчення творів також свідчать про динамічний характер трансформації образно-пластичної мови живопису Т. Яблонської впродовж її довгого творчого шляху.

Виявлено характерні риси, що залишались притаманними для інтерпретації мотиву квітів на підвіконні в кожному з періодів творчості мисткині. Серед них слід акцентувати неординарність трактування Т. Яблонською таких жанрів живопису як натюрморт і пейзаж – поєднуючи їх, мисткиня оригінально розширила рамки жанрів. Зазначена особливість є яскравим проявом творчої свободи та майстерності Т. Яблонської у володінні художнім синтезом. Важливою особливістю інтерпретацій мисткинею мотиву квітів на підвіконні є також значна роль пейзажу в створенні живописного образу твору.

В інтерпретаціях сюжету квітів на підвіконні поряд з рисами, що мають наскрізний характер для зображення мотиву, виявлено також виразність та неповторність художніх вирішень в кожному з творів. Таке розмаїття пов'язано насамперед з таким унікальним проявом творчості Т. Яблонської як інтенсивність змін образно-пластичної мови живопису. Композиційна побудова творів, трактування пластичної форми, колористичні особливості – все це було об'єктом постійних творчих пошуків мисткині.

Окремо слід акцентувати принципову та незмінну впродовж десятиліть особливість творчого методу Т. Яблонської – нерозривний зв'язок її живописної практики з враженнями від природи. Насамперед від природи, яка в самих малих своїх проявах – скромному букеті чи кімнатних рослинах на підвіконні – була незмінним джерелом натхнення для мисткині. Розуміння образно-пластичної суті природи та гострота художнього бачення Т. Яблонської знайшли своє відображення у виокремленні художніх образів серед вражень від природи та їх досконалому втіленні в живописі.

Література:

1. Роготченко О., Зайцева В., Опанасюк О.. Мультижанровість живописних полотен Тетяни Яблонської. *Актуальні питання гуманітарних наук* : Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених. Дрогобич, 2023. Вип. 60, том 3. С. 88–93.
2. Бугаєнко І. Н. Тетяна Яблонська. Живопис. Графіка : альбом / авт.-упоряд. І. Бугаєнко. Київ : Мистецтво, 1991. 174 с. : іл.
3. Склярєнко Г. Я. Українські художники: з відлиги до незалежності: у 2-х кн. Кн. 1. Київ: ArtHuss, 2018. 288 с. : іл.
4. Ситник І. В. Творча діяльність Тетяни Яблонської у контексті культурно-мистецьких процесів України середини ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... д-ра філософії : спеціальність 023, галузь знань 02. Київ, 2023. 249 с.
5. Яблонська Т. Щоденники, спогади, роздуми / упоряд. : Г. Атаян, І. Зайцева. Київ : Родовід, 2020. 584 с. : іл.
6. Тетяна Яблонська. Пори року : кат. вист. / упоряд. : Л. Ковальська. Київ : Триумф, 2002. 48 с. : іл.
7. Тетяна Яблонська : кат. вист. / упоряд. : Г. Атаян, Г. Пригода. Київ : PC World Ukraine, 1997. 94 с. : іл.

References:

1. Rohotchenko, O., Zaitseva, V., & Opanasiuk, O. (2023). Multyzhanrovist zhyvopysnykh poloten Tetiany Yablonskoi [The multigenres of Tetiana Yablonska's paintings]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* : Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh. Drohobych. Vyp. 60, tom 3. p. 88–93 [in Ukrainian].
2. Buhaienko, I. (1991). *Tetiana Yablonska. Zhyvopys. Hrafiika* [Tetyana Yablonska. Painting. Graphics] [Album]. *Mystetstvo* [in Ukrainian; in English].
3. Skliarenko, H. (2018). *Ukrainski khudozhnyky: z vidlyhy do nezalezhnosti* [Ukrainian Artists: From the Thaw to the Independence]: Kn. 1. ArtHuss [in Ukrainian].
4. Sytnyk, I. (2023). *Tvorcha diialnist Tetiany Yablonskoi u konteksti kulturno-mystetskykh protsesiv Ukrainy seredyny XX – pochatku XXI stolit* [Tetiana Yablonska's artistic career within the cultural and artistic processes in Ukraine in the middle of the 20th and the early 21st century] : dys. ... d-ra filosofii : spetsialnist 023, haluz znan 02. 249 s. [in Ukrainian; Abstract in English].
5. Ataian, H., & Zaitseva, I. (Uporiad.) (2020). *Yablonska Tetiana. Shchodennyky, spohady, rozdumy* [Tetyana Yablonska. Diaries, memories, reflections]. Rodovid [in Ukrainian].
6. Kovalska, L. (Uporiad.) (2002). *Tetiana Yablonska. Pory roku* [Tetyana Yablonska. Seasons] [Kataloh vystavky]. Triumf [in Ukrainian; in English].
7. Ataian, H., & Pryhoda, H. (Uporiad.) (1997). *Tetiana Yablonska* [Tetyana Yablonska] [Kataloh vystavky]. PC World Ukraine [in Ukrainian; in English].